

Дон Дрегър

КЛАСИЧЕСКО БУДЖУЦУ

София, 2011

Преводът е направен по изданието:
DONN F. DRAEGER
CLASSICAL BUJUTSU
THE MARTIAL ARTS AND WAYS OF JAPAN
WEATHERHILL
AN IMPRINT OF SHAMBHALA PUBLICATIONS, INC.

Всички права запазени. Нито една част от тази книга не може да бъде размножавана или предавана по какъвто и да било начин без изричното съгласие на „Изток-Запад“.

© Weatherhill, 2007

© Вера Иванова, превод, 2011

© Издателство „Изток-Запад“, 2011

ISBN 978-954-321-844-8

КЛАСИЧЕСКО БУДЖУЦУ

Превод от английски
Вера Иванова

Езиков консултант
Братислав Иванов

ДОН ДРЕГЪР

Водещ редактор
Христо Хинков

Съдържание

ПЪРВА ЧАСТ

Боева обосновка	7
Първа глава	
Японската военна традиция	8
Втора глава	
Класическият воин в историята.....	22
Трета глава	
Развитие на буджуцу	55

ВТОРА ЧАСТ

Оръжията и тяхната употреба.....	65
Четвърта глава	
Оръжия с остриета	66
Пета глава	
Бойна тояга	78
Шеста глава	
Стрелба с лък	84
Седма глава	
Съставни оръжия.....	87
Осма глава	
Борба	94
Девета глава	
Други изкуства	99

ЕПИЛОГ

Класическите буджуцу днес.....	109
Показалец	116

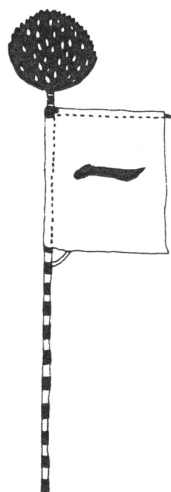
*На девите небесни
още малко нека се порадваме...*

Йошимине Мунесада

Първа част

Боева обосновка

Първа глава

Японската военна традиция

*Цивилизацията възниква, защото
възникването на
една цивилизация е военно предимство.
Уолтър Баджът*

Процесите на промяна през последните няколко десетилетия са толкова мащабни, че в много отношения заплашват да намалят, вместо да обогатят познанията ни за традиционните институции. Ето защо – макар че този текст няма за пряка цел да е амбициозно и изчерпателно научно изследване – при създаването му е важно да се разгледа една често погрешно разбирана прослойка в старото японско общество, която е била истинска институция. Тя оказва влияние върху голяма част от цялостната култура на Япония и поради това тази книга е една своеобразна нейна реабилитация.

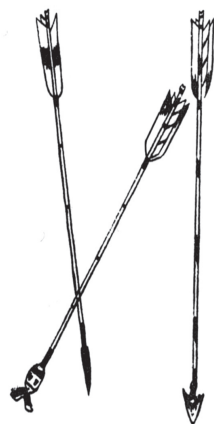
Въпреки че никоя конкретна класа на японската нация нямала монопол над *ямато-дамаший* („духът на Япония“), едва ли има друга част от японското общество, така изпълнена с активни прояви на този дух, както воинската класа. Едно изследване на причините, вдъхновили тези прояви, може да ни помогне да разберем по-добре какво е направило Япония това, което е била в миналото, защо е такава, каквато я познаваме днес и каква ще стане в бъдеще.

Тази книга съдържа специализирано описание на японския воин. Писателите, живели в спокойствието на епохите, които следват времената на истински

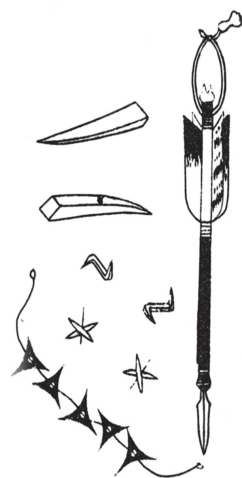
разцвет на класическия воин, създават идеализирани произведения на теми, възхваляващи у воините качества като лоялност, чест, смелост, самоувереност, саможертвеност, послушание и работа без оглед на възнаграждението. И наистина, историческите хроники са изпълнени с примери за тези бъдещи възхищение качества и ще бъде изключително несправедливо да предположим, че подобен етичен кодекс е бил по-скоро нарушаван, отколкото спазван. Това обаче не променя факта, че именно тези явни нарушения пречели на кодекса да има универсален характер. Намерението ми в тази книга е само да предоставя една малка пролука в бронята на времето, през която читателят ще може да добие представа за класическия японски воин, в която емоциите играят по-малка роля, отколкото обикновено.

Тъй като тази книга не е замислена като изчерпателен труд, скучните описания на военни дела, избилстващи в историческите хроники са пропуснати, с изключение на факти, които са от особена важност за изобразяването на японския боен дух. Неясните философски теории, с чиято употреба авторите често прекаляват, също са пренебрегнати, тъй като основната цел на книгата е да даде на читателите възможност да вникнат в специализираната материя, изграждаща бойната култура на класическия воин – действителните му умения с оръжие, неговото изкуство в битките, познати като *буджуцу* или бойни изкуства.

Велизарий, изтъкнатият генерал в кавалерията на император Юстиниан, отбелязва, че „най-голямата благословия е мирът и с това са съгласни всички хора, които имат поне малко здрав разум“. Но историята е кървава пътека и изглежда, че ако сраженията станат невъзможни или се превърнат в изгубено изкуство, човек ще трябва да ги преоткрие, за да се избави от живот, изпълнен със скука и деградация. Независимо дали ще се съгласим с Жан-Жак Русо, че войната и цивилизацията имат общ произход, с Фридрих Ницше, който казва, че войната „е облагодяващо изживяване за обществото като цяло“, или пък предпочетем теорията на Арнолд Тойнби, според

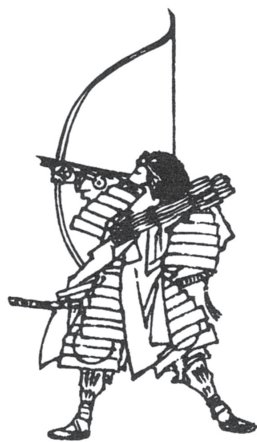
Три вида стрели

*Метателни
оръжия*

Воин ханива

Стрелец с лък

която войните са „непосредствената причина“ за унищожаването на всяка цивилизация, невъзможно е да пренебрегнем склонността на човека да се сражава със себеподобните си.

Няма ясен и задоволителен отговор на въпроса защо човек води войни. Хората са сражаващи се същества и са се впусkali във взаимно унищожаване още в праисторическото минало, когато за първи път осъществяват контакт. Без значение дали желанието на човек да води битки се дължи на неговата природа или е рожба на цивилизацията, повече от ясно е, че сражаването е поведенчески модел, от който той не може да се освободи. Изглежда Плиний Стари е бил прав, когато пише, че „единственото способно да плаче животно – човекът, поради естеството на натурата си е обречено на живот във войни“.

Някои смятат човешката агресивност за инстинкт, който не може да бъде преодолян, независимо колко се развива културата. Други пък са на мнение, че натискът, оказван от околната среда, подтиква хората към конфликти. И в двата случая е трудно да не се съгласим с Томас Хобс, според когото за хората „единствената социална връзка е била състоянието на война“. В крайна сметка това, което може със сигурност да бъде казано, колкото и да е тривиално, е, че битката разкрива наличието на живот и че бойните способности са заложени дълбоко във всеки човек, готови да бъдат пробудени при подходящите условия.

През всички епохи хората са демонстрирали невероятна способност да изобретяват бойни инструменти и методи. Не съществува толкова примитивна раса, която да не борава с оръжия. Бойните оръжия и методи са съществували, преди да се развият нациите. Скоро след появата на нациите пък войната започнала да се използва като инструмент на националната политика, оправдаван с държавни причини, които обаче били представени благовидно чрез универсални понятия като правосъдие, власт и еволюционна полза. Всяка съвременна държава притежава военна традиция, тясно свързана със самото ѝ съществуване.

Военната традиция заема огромно място в историята и културата на Япония. Древните погребални фигурки *ханива* свидетелстват за наличието на воинска култура и дух. Шинто митологията разказва за насилственото обединяване на Япония от императорския клан. Най-ранните запазени форми на литература като хрониките *Kojiki*, *Nihon Shoki*, *Kogoshui* и поетичната антология *Man'yoshu* съдържат свидетелства за ранна воинска култура. В „*Man'yoshu*“ откриваме отпратка към *масурао* (храбрия боец): *Масурао но кийоки соно на*.¹ Това загатва, че честта на воина трябва да се запази неопетнена, чрез издигане на дълга над привилегиите, и че смелостта е друга проява на лоялност.

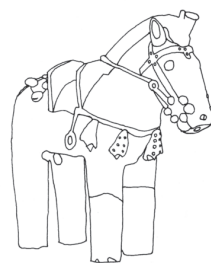
Мислите и чувствата, характерни за този период, постепенно губят въздействието си като морални въпроси на индивидуалното съзнание и се превръщат просто в обичаи, които продължили да съществуват под формата на идеали. Те се възхваляват във военните сказания от периода Камакура (1185–1336): *Hogen Monogatari*, *Heiji Monogatari*, *Heike Monogatari*, *Gempei Seisuiiki* и *Azuma Kagami*.

Всеки по-задълбочен анализ на ранната японска литература, особено на по-горе споменатите *гунки моногатари* (военни сказания), би разкрил важен факт – въпреки склонността на подобна литература да създава положителен образ на воинската класа, примерите за нелоялност, страхливост, предателство и преследване на личен интерес надделяват над повъзвишените качества и показват колко лоши са били всъщност реалните условия на живот на воините.

Човек, който не е запознат с военната култура на Япония, едва ли би могъл да разбере или оцени японците и страната като цяло. В същото време японците трудно могат да бъдат обвинени в иницирането на военни кампании, определяни от антрополозите като „ритуални войни“. Този термин се отнася за определени групи от хора, които считат войната за нещо повече от необходимо зло. За тях мирът означава застой

Дървени основи
за седла

Кон ханива

¹ „Неопетнено име на храбър воин“.

*Част от броня за
коне – маска за
лице и покривало
за опашка*

на обществата им и евентуалната им разруха. Под ритуални войни се разбира редовното повтаряне на военни действия, чрез което се създава необходимост от тях. Обикновената война се осмисля различно, бивайки светски, а не свещен въпрос, какъвто е ритуалната война. Но за да се възприемат като приемлива практика, ритуалните войни трябва да водят началото си от много стари обичаи. Доказателствата, които имаме за условията в древна Япония, не ни дават представа дали най-ранните заселници на японските острови са били изключително войнствени или са се впусkali във войни, които могат да бъдат определени като ритуални. Още повече, че физическите антрополози като Морис Дейви намират монголоидната раса за умерено войнствена, с много по-слабо изразена агресивност от европейдната или негроидната.

Но не може да се отрече, че древните японци били предразположени към забележителни военни успехи. Изглежда, че са достигнали до разбиране за военните дейности, доста по-различно от това на много други народи, които наблягат на метафизичния аспект и ги превръщат в дълбокомислени учения. Дори до времето, когато японците отделяли голяма част от енергията си за изработването на стандартизирани стоманени оръжия, до VIII–IX в.сл.Хр., няма данни, които да подсказват, че са развивани систематични методи за подготовка на бойци за сражение. Едва с издигането на класическите воители до политическа власт през XII век при японците започва да се проявява това, което може да бъде определено като склонност към ритуални войни.

Тълкувателите на японската история често не съумяват да направят разлика между класическия воин и модерния войник. Наистина, много съвременни японци биват учени и вярват, че бойците от тяхното време са всъщност точно продължение на воинския дух от миналото. Това печално положение отразява възгледите на хора, които съдят за нещата по доказателства от изолирани случаи, правят произволни обобщения и имат само повърхностни познания за военната култура на Япония. Ето защо друга цел на

тази книга е да демонстрира, че има значителна разлика между класическия японски воин и неговото съвременно съответствие – войника.

Въпреки че военната история на Япония обхваща приблизително две хилядолетия, само в малък отрязък от този период класическите воители функционирали като мощна институция с постоянен вид. Точно колко мимолетен е бил този момент на съществуване става ясно след по-внимателно проучване на японската история и именно заради тази тънка времева граница историците и други автори са склонни да пренебрегват тази уникална институция. Изхождайки от идеята, че всички японски бойци формират една-единствена група, обединена от общи принципи и идеали, е много лесно да се игнорира факта, че войните от всички периоди на японската история произлизат от различни социални слоеве, постъпват на военна служба по различни причини, използват разнообразни оръжия (съответно и различни бойни техники, стратегии и тактики), водени са от различаващ се морал, ползват се с различни права и привилегии и се намират на различни политически постове. Тъй като това са групови разлики, те не бива да се пренебрегват. Ако трябва да бъдем точни, те не бива да се включват в широки обобщения.

Думата *буши* е общ термин за японски воин, въпреки че не всички японски бойци могат да бъдат правилно назовани буши. Този термин се използва най-точно, за да опише аристократичния воин от протофеодална и феодална Япония (IX–XIX). Но дори и в този период е имало мъже, които не били достойни за названието буши – пример за това са войните на задължителна военна служба при Ода Нобунага и Тойотоми Хидеюши през XVI век. Дори и тогава буши от средния до късен период Токугава (1603–1868), неопитни в бойните изкуства, макар и буши по рождено право, не са заслужавали титлата въз основа на своите военни или морални качества.

Съществували са много нива или рангове буши, които се определяли от социалния статут на воина, военните му заслуги и доколко се е ползвал с благо-

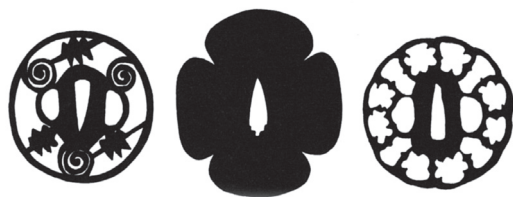

Древен воин

склонността на шьогуната. Самураите били само един от тези рангове и в никакъв случай не най-високият. По начало във времената преди периода Камакура терминът самурай бил използван за слугите, обслужващи благородническата класа. Единствената връзка, която имали с военна среда, бил фактът, че обикновено се събирали около караулите, където бойците били разквартирувани в очакване на заповеди от командирите си. Дори когато терминът започнал изцяло да се отнася до определен вид воин, вероятно през XIV век, конотацията на думата „служба“ не изчезнала напълно. Имайки предвид този ограничаващ фактор, би било грешка да се използва това название за всички воители или да се предполага, че самураите като класа са упра-

влявали японската нация по време на военно правителство или по някое друго време.

Ето защо точната дефиниция на класическия воин е сложен проблем. Тази необикновена институция не се поддава лесно на точно определение. Въпреки това, тъй като в

Цуба –
дискообразен
предпазител за
сабя

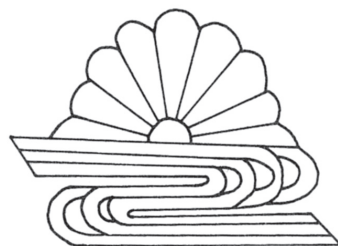
тази книга сме се ограничили конкретно в дискусия на оръжията и бойните изкуства на класическия воин, сме задължени да конкретизираме какво имаме предвид под този термин. Класическият воин е този тип боец, който процъфтявал под военната дисциплина на *бакуфу* (военно правителство), съставено от Минамото Йоритомо през XII век в Камакура. Това е първото правителство в японската история, съставено почти изцяло от професионални воители. След смъртта на Йоритомо през 1199 г., доминиращото влияние на рода Минамото във военните въпроси отслабнало значително и целият социален, икономически и политически облик на нацията се променил.

Класическият воин станал свидетел как позицията му на абсолютна власт е заменена от нов тип смесено гражданско и военно ръководство. Това станало частично поради заменянето на лоялността към личността, на която Йоритомо бил силен привърженик,

с лоялност към институцията. Скоро на преден план излязъл нов вид боец, който се характеризирал с най-лошите примери за коварност, предателство, анархия, алчност и цялостна корупция, каквито Япония не познавала до момента.

И въпреки това не можем просто да откъснем част от календара на историята и да използваме този избран отрязък от хронологията в опита си да дефинираме класическия воин. Да го направим би означавало да заключим погрешно, че никой боец, живял във времената преди и след това, не можел да бъде назован с този термин. Класическите воини от времето на Йоритомо били мъже с морални ценности, най-сдържаните и сериозни японски бойци. Вдъхновяващите им дела, извършени в следването на собствената съдба, променили хода на японската история. Не е чудно, че тези силни воини много бързо се превърнали в типа, възприеман като традиционния модел на военен устрем и добродетел за всички японски бойци от по-късните периоди на историята, които уважавали традицията и я следвали независимо от социалните и икономически пречки. С изключение на някои отделни воини – сред които героят от XIV век Кусуноки Масашиге е един забележителен пример – и техните тясно свързани групи от последователи, в периода между XIII–XVII век се наблюдавала липса на единство сред класическите воини. Възможността да бъдат използвани като ефективна сила намаляла поради появата на все повече бойци от по-ниско качество. В обръкването, настъпило в държавното управление, силно отслабено от спорещи фракции, властта накрая попадала в ръцете на тези, които успели да сломят класическите воини и да спрат остриетата им с „подлата селитра“ на барута. Настъпила военна революция.

С изключение може би на най-ранните години на Токугава бакуфу (1603–1868), това управление било военно само по название. Наложено през Токугава и продължило повече от два века изолиране на чуждестранното влияние огласило гибелта на класиче-

*Герб на Кусуноки
Масашиге*

ския воин. Комбинацията от цивилни власти и воители, загубили вяра в класическата военна традиция, придала нова форма на механизма на държавното управление, докато накрая, в по-късната част на XIX век,

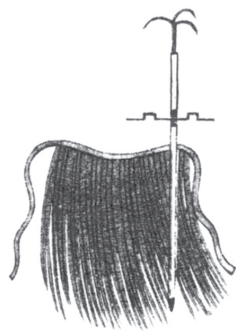
Част от свитък
на школата
Теншин
шоден катори
шинто рю с
изображението
на Маришитен,
богиня-
покровителка
на воиците,
заобиколена
от две други
божества

когато класическият воин и неговата роля в обществото станала отживелица, той преминал в забвение, подобно на кондотиерите в Ренесансова Италия. Лесно бил заменен с граждани-войници от наборната армия,

сред които бойци от типа на класическите воители били изключителна рядкост.

Но ние трябва да осъзнаем, че класическият воин като типаж съществувал и във времената преди и след Йоритомо, макар и не като абсолютна управляваща класа на страната. Всъщност този тип воин съществувал и днес.

Друга важна цел на тази книга е да изтъкне небрежността на онези, които поставят всички японски бойни умения в една класификация, наричайки тази съвкупност просто „бойни изкуства“. Читателят ще забележи, че тук не са споменати подобни международно известни дисциплини като джудо, карате-до, айкидо и кендо. Всъщност нито една от така наречените до форми не намира място в тази книга. Пропускането им е умишлено. Има значителни разлики между буджуцу (бойни изкуства) и будо (бойни методи). Буджуцу представлява бойни системи, създадени от и за воители с цел да се подобри самозащитата и поощри груповата солидарност. Под будо се разбират духовни методи, не непременно създадени от и за воители, за самозащита на индивида. Тъй като те не са били развити по времето, когато класическият воин е функционирал като лидер на ефективна политическа и социална управленска система, будо са извън обсега на тази книга и ще бъдат разгледани в съвсем от-

Церемониална
препаса и
стойка за шлем